

«Бекітімнің
жарнамасының
жылдық
меншілік
бюджеттің
жобалануының
хөткінештес

Меншілік директоры

III

2022-2023 оку жылындағы
педагог-психологтың жылдық есебі

Педагог-психолог: Сулейменова С.К

«Ұялыштырылған жаңы мектебі» КММ психологының

2022-2023 окуйлықтың негізгі орга мектебі» КММ психологының

Психолог қызметтің негізгі мақсаты:

- окушылардың және жас ерекшеліктерін, тұлғараптың өзара әрекет ерекшеліктерін зерттеу;
- окушыларды психикалық және тұлғалық дамуындағы ауытқуларды болдырмау, жалпы окуйлықтың біліктілікін дамыту;
- педагогардың және ата-анашардың карым-катьнасын жақсарту, психологиялық-педагогикалық бліктілік дамысын калыптастыру.

Психологиялық қызметтің негізгі міндеттері:

- оқыту барысъында психологиялық сүйемелдеу жұмыстарын жүргізу;
- окушыларга, ата-анашарға және мұғалімдерге қашықтықтан оқыту кезіндегі бейімделуіне психологиялық көмек беру жұмыстарын жүргізу;
- оқу кезінде аудиодокументтердегі әрекет, отбасында тұрмыстық зорлық-зомбылық, күкірткыштық, кибербулинг, буллинг және озге де келенсіз жағдайларды болдырмаудың алдын ату бойынша жұмыстар жүргізу (күйзеліске карсы тұру, депрессияға үшінрауды болдырмау, өмірді позитивге кабылау)
- Тұлғаның және жас ерекшеліктерін, сондай-ақ тұлға аралық өзара әрекет ерекшеліктерін зерттеу, жаң-жакты толық мүмкіндіктерін ашу.

Мектебіміндең психологиялық қызметтің негізгі 5 бағытта (психологиялық зерттеу, психологиялық профилактика (алдын-алу), психологиялық түзету-дамыту, психологиялық кенес, психологиялық ағарту) жұмыс жасайды

Психологиялық зерттеу мақсаты: Психологиялық алдын-алу.

Психологиялық диагностика

Мектептің даярлық және 1 сынып окушыларының мектепке психологиялық дайындылының анықтау мақсатында психодиагностикалық жұмыс бағыты бойынша «Керн-Йерасик» тесті алынып, нәтижесі шыгарылып корытынды жасалынды 1 сыныпта жалпы 3 окушы бар. Окушылар мектепке бейімделген. Педагогикалық үлгермейтін, психологиялық дамуы тежелген оқу жок.

Бастауыш сыныптаң 5-сыныпта өткен окушылардың орта бұынға бейімделуін анықтауга байланысты жұмыстар жүргізді. Окушылардың оқу ерекшелігінде және сыныптастарымен, мұғалімдерімен карым-катьнасында туындалған киындықтарды анықтау мақсатында 5 сынып окушыларынан «Үй, ағаш, адам» проективті әдістемесі алыныды және Н.Г. Лусканова тесті алынып, окушылардың бейімделуін калыпты жағдайда екендігі аныкталды. Окушылар тольғымен орта буынға бейімделген. Тұрмысы төмен отбасы мен мектепшілік

есепте тұрган окушылардын әлеуметтік – тұрмыстық жағдайын зерттеу максатында әлеуметтік педагогпен біре ата-аналарымен сұхбаттасып, үйлерін аралап акт толтырылды. Жеке тұлғаның көсібі түрі, кәсіби саласын, мамандық тандауга дайындығын анықтау бойынша 9 сыйнып окушыларынан Кимов сауланамасы алынды, тренинг сабактар жүргізілді. Мамандық тандауга байланысты көнеш беру жұмыстары жүргізілді. 5-8 сыйнып окушыларымен Филиппстің мектептегі мазасыздық пен агрессия деңгейін анықтау максатында тест жүргізілді, нәтижесі бойынша окушылардың кобалжу деңгейі факторлар бойынша жогары емсестігі анықталды және мектепшілік «Окушылардың бойындағы кобалжуды, стрессі, агрессивтікти диагностикалау» үшін Г.Айзенк сұракнамасы «Кондаш бойынша Кобалжу» 6-9 сыйнып окушыларынан сауланама альянды нәтижесі бойынша окушылардың бойында кобалжу, стресс деңгейі калыпты екендігі анықталды. Мектеп окушыларына сенім жәшігі туралы түсіндірме жұмыстары жүргізілді.

Окушылардың невротизация, тұлғаптк кобалжу, корыныш, мазасыздық деңгейін анықтау, жеткіншектер мен жасоспірмдердің эмоционалдық – еріктік айматын диагностикалау бойынша сауланама, тесттер алынды. Нәтижесі бойынша аса жағты мазасызданып жүрген окушылар анықталған жок. Окушылардың көnl күй, психологиялық ахуалы калыпты.

«Жасоспірмдердің физикалық және психикалық деңсаулығын нығайту» мінез – құлқында ауытқулығы тақырыбында тәуекел толтагы окушыларды анықтау жұмыстары жүргізілді. Нәтиже бойынша тәуекел толқа жататын окушылдар анықталған жок.

Әр сыйнып бойынша окушылардың жеке психологиялық картасы толтырылды. Окушы мен мұғалімнін карым-катьнасын, окушылардың мұғалімдерге деген көзқарасын анықтау максатында «Мұғалім окушы көзімен» анкетасы алынды. Нәтижесінде мұғаліммен окушы арасындағы карым-катьнас жаксы деңгейде, окушының жаксы тәрбие - белім алып, жетілуіне мұғалімнің ықпалы басым екендігі анықталды.

5-9 сыйнып окушыларынан «Ағаштагы адамдар» проективті адистемесі жүргізілп, әр окушыга жеке психологиялық талдау жұмысы жүргізілді. Сонымен катар бастауыш сыйнып окушыларының таным процесстері зерттеліп анықтау жұмыстары жүргізілді.

1 сыйнып окушыларынан таным процесстері кальптасып, есте сактау, кабылдау, зейін, ойлауы ете жаксы, киялы, үшкір ойы, логикалық ойлауы, сездерді құрастыруы да ете жаксы дамыған. «Кибербуллинг деғеніміз не?» тақырыбында 5-9 сыйнып окушыларына анонимді сауланама жүргізілді және окушыларына кибербуллинг жайында түсіндіру жұмысы жүргізілді. Буллингтің алдын ату максатында окушы, мұғалімдер, ата-аналар арасында бағытама оқылып,

видеороликтер көрсетіліп алдын ату жұмыстары жүргізілді. Қөспік бағдар бойынша диагностикалау бойынша 9 сыйнып окушыларына Климов сауалнамасы алынды. Баланын бойындағы агрессия деңгейін анықтау бойынша 2-4 сыйнып окушыларына «Қактус» елдістемесі жүргізілді. 4 сыйнып білім алушыларының орга буынға кошурған дайындығын зерттеу, оку мотивациясын анықтау бойынша Лусканованның «Мектепке жарым-катьнас» сауалнамасы алынды.

Психокоррекция: түзету-тамырту

Окушылармен психокоррекциилык жұмыс психологиялық түрде дұрыс

дамыған балаларга да, сонымен катар оку барысында, мінез – құлқында қандай да бір курделі психологиялық мәселелері байкалатын балаларға да бағытталына алады. Алғашкы жағдайда дамытушы жұмыстын басым колданылуы, ол екінші жағдайда – түзету (коррекциялық) жұмысынын орындалуы жоспарланады.

Толық әрі жан – жакты үйімдастырылған түзетуші – дамытушы жұмыстын негізгі принципі – окушыға ықтап етулін тұтастығы болып табылады.

Жеткіншектермен жеке бас ерекшеліктерін дамыту және жарым-катьнаска нашар түсегін окушылармен «Дос іздел жүрмін» түзету жұмыстары жүргізілді. Сыныптарды достық атмосферағын қалыптастыру, орга буынға бейімдеу

максатында «5 – сынып деңгениміз не?» 5 сыйнып окушыларына тренинг сабак өтілді. 1 сыйнып окушыларын мектепке бейімдеу максатында «Алакай, мен окушымын!» тәсірірбында тренинг сабак өтілді. «Қәмелетке томагандар арасында аутодеструктивті мінездүкілдіктын алдын алу» бағдарламасын жүзеге асурау ясасында (Аутодеструктивті мінездүкілдіктын түзету сабактары) «Мен өміріме, жақеттілігім – жауаптымын», «Өзінді таны» тәсірірбында түзету сабактары өткізілді.

Бастауыш сыйнып окушыларға эмоциональк қөnl-күйге арналған түзетудамыту бағдарламасы жасалып 1 - 2 сыйнып өзіндік бағалау әлдістемесі жүргізілді. Нәтижесінде окушылардың өзіндік бағалауы «орташа», «жоғары» деңгейде екени анықталды. 1 сыйнып окушыларымен жүргізілген «Мектептің суретін сап» әдісі арқылы баланын мектепке жарым-катьнассы мен мектептік кобалжу деңгейін анықталды. Сонымен катарап үйде оқытылатын окушынын үйіне барып атап анасымен балалардың деңсаулығы, түрмис жағдайын анықтау мактапында кездесулер үйимдастырылыды. Үйде оқытылатын окушыға мектеп ақимшілігінің атынан кішігірім сыйлықтар таратылды.

1-5-9 сыйнып окушыларына бейімделу кезеңін жөнү үшін "Мен және менің әлеуметтік ортам". (Мектепке бейімделу кезеңі бойынша) тәсірірбында окушылар мен жеке және толтық түзету жұмыстары жүргізілді. Жарым-катьнас сабактары: өзін-өзі бағалау деңгейлерін арттыру бойынша 5 - 9 сыйнып окушыларына тренинг өтілді. Окушылардың шығармашылық кабилетін дамытуға арналған жаттыгулар жасатылды. Өзін-өзі бағалау әлдістемесі жүргізілді. Окушының мектепке деген көзқарасы, мектептегі белсенділігін, окуға ынтасын, мектепте окуға бейімделуінің деңгейін, сабакка катынасын анықталынды,

нәтижесі шыгарылды окушылырмен «Жағымды катынас орнатса білу», Өзіндік бағаны дамытуға арналған жаттыгулары зейнлі дамытуға арналған жаттыгулары, ос сүрөттөн дамытуға арналған жаттыгулар. «Мен капка салым», «Төртінші артық» «Сойлемділ аяқта» ойындары жүргізілді, максаты: логикалық ойлауды, есте сактауды, зерттеп дастигу, еркес үзінділік дамыту, еске сактау кабілетін, есту арқылы кабылау кабілетін дамытуға арналған жаттыгулар жүргізілді. Карым-қатынасты дамытуға арналған жаттыгулар жүргізілді.

Окушылардың шыгармашылық кабілетін дамытуға арналған жаттыгулар жасасылды. Өзін-өзі бағалау адистемесі жүргізілді. Мектеп ұжымымен «Мен гажаптың» тақрыбында тренинг отілді. Қасиби бағдар бағыты бойынша 9 сынып окушыларымен «Мамандық омір тандауды» тақырыбында тренинг сабабы өтілді. 4 сынып окушыларымен коркыныш сезімінен арылуға және өзінен деген сипмәліктерге артыруға арналған түзету-дамыту жаттыгулары жүргізілді. Жыл бойы ЕББК етептің балалардың жеке мүмкіндіктерін дамыту жаттыгулары жүргізілді.

Психологиялық көнеспен

Окушылардың өзіндік қасіптік тандауна психологиялық түрде кальпитасуға баулу, мамандық тандауга жәрдемдесу. Окушыларга көсіби бағдар беру. Жасөспірімдерге өзіндік қасіптік тандауга көмек көрсетті, жеке тұлғанын ерекшеліктерін үзак уақыт бакылау арқылы окушының кай бағытқа бейім екендігі, максатты бағыттылыққа жетекшилік ету. Көбіне окушының бойындағы қандай кәсіпке бейімділігі бар екендігін анықтау ғана емес окушы бойындағы жекелік салынның дамуы, өзін тәрбиелеу мен окушының практикаға психологиялық түрде дайындығын анықтау.

Ата-аналардың, окушылардың отбасындағы карым-қатынас мәселелері бойынша ата-ана, окушыларға көнеспен берілді, жадынамалар таратылды. «1 және 5 сынып ата-аналарына психологиялық көнеспен» тақырыбында ата аналар арасында көнесп беру жұмыстары жүргізілді, жадынамалар таратылды. «Бірінші сынып окушыларының салынған бейімделуінде жағдай жасау» бойынша 1 сынып мұғалімдерінс. «Орга буынға өту кезінде бесінші сынып окушыларының сәтті бейімделуіне жағдай жасау» тақырыбында 5 сыныпқа сабак беретін пән мұғалімдеріне көнесп беріл, жадынамалар таратылды. Окушылардың бейімделуін зерделету және танымлық саланы дамыту бойынша 1,5-сынып ата-аналарына, мұғалімдеріне көнесп берілді. Олимпиадаларға дайындық, ғылыми жобаларды, форумдарды, конкурстардың кортау процесінде дарынды окушыларға көнестер берілді.

Ерте жүргіліктін алдын алу бойынша қыздарға көнесп берілді. Ау톨еструктивті мінез құлқынын алдын алу бойынша мектеп мұғалімдері мен ата аналарына түсінірле жүргізілді көнесп берілді. Дарынды және кабілетті балаларды анықтаудың бойынша сәнгат жетекшілерге көнесп берілді. Үйден оқытылатын окушылардың ата аналарына көнесп берілді.

«Өзінізді және балаптаңулы болаптақ емтихандарға калай дайындауда болады»
такырыбында көсіби батыр болыптың ата-анаарға келес бирикүлдік бойынша жүргізілді. Мектеп бітірушілерге сұтихан тастыруға даңылдық бойынша

Соньмен кетар «Салауатты өмір сүрсөн-қызметтактай онперсін» такырыбында 8-9 сынып окушыларымен жеке айтіме, «Мен нашакорлықта карсымын» тақырыбында деңгелек үстеген жүргізілп, окушыларға салауатты өмір салтын калыптастыруға – байланысты – пікір-алмасу – барысында психологиялық консультация берілді. «Омирдин күнин жағдайтарына тап болған балалармен олардың отбасыларына дағдарыстық комек көрсету және алдын алу бойынша окушыларға кенестер берілді. Психикалық деңсаулыкты сактау бағдарламасы шенберіндегі саудаптама шетижелері бойынша окушыларға консультация берілді. «Өз-өзіне калай есептілі бітууга болады?» тақырыбында төгелінг өткілп, кенес беру жүргізілді. Ерте жүктілікп алдын алу «Кізыз бала ұлттын ұяты, халықтың шырайы?» тақырыбында кіздар жинальысы откізілді. Казахстан Республикасы «Отбасы күні» мерекесінде ораи, ата-анаарға арналған «Бала біздін болашагымыз» тақырыбында бала тарбиесінде байланысты кенестер жүргізілді.

Жыл бойы ата-анаарлардың, мұғалімдердің сұранысы бойынша балаларға арнаған жеке кенестер берілді.

Психологиялық алдын алу және ағарту

Окушылар арасында Аутодеструктивті мінез-құлдықтың алдын алу максатында «Аутодеструктивті мінез – күлкіншілік атқаралатын» діру жүргізілді. Белгілерін атқаралады атқаралатын діру жүргізілді.

«Буллинг. Оны қалай тоқтатуға болады?», тақырыбында баяндама, «Отбасы-тәрбиениң үяссы?» тақырыбында тренинг сабагы откізілді.

Кіз баламен үл балаларға туындастырылған атқаралатын діру жүргізілді. Максатында кіз және үл балалармен атқару жұмыстары, ерте жүктілікп алдын алу бойынша «Жастиқтың ези суду туындыты, нәзіктікін белгісі (Эстетика)» тақырыбында кыздар арасында психологиялық (тусіндіру жұмысы) тренинг сабагы откізілді.

Окушылар арасында «Зорлық – зомбылық-баска адамның күкілін бұзатын өрекең мінез-құлдық» тақырыбында видеороликтер көрсетілді. 5-9 сынып окушыларының құбыстық білімін анықтау максатында «Өзінди күлімсізлерден калай корғауына болады?» видеоролик көрсетілді. Окушылар арасында «БУЛЛИНГ ДЕГЕН НЕ?» видеороликтер көрсетілді, түсіндіру жұмыстары жүргізілді. «Психологиялық кенестері» алдайлар бойынша жыл бойына кенес беру, жадынама жұмыстары жүргізілді. Мемлекеттік емтихандарға дайындық кезіндегі психоэмоционалдық асқынудын алдын алу максатында «Емтиханға калай дайындауда көрек?» тақырыбында әнгіме дәрестер откізілді.

9 сынып окушыларының мемлекеттік емтихандарға дайындық кезіндегі эмоционалды шамадан тыс жүктеменін алдын алу максатында «Емтихан алдында эмоционалды къысымды төмендедету» тақырыбында сабак өтілді, окушыларға жаңғыл ақпарат кенестер берілді.

Педагогикалық ұжыммен жұмыс

1 сыйнып мұғалімдеріне көзестер берілді. Жас мамандармен «Мен ғажайыптың» тренингі жүргізілп, жас мамандар сауалнамасы толтырылыды. Сынып жетекшілермен сыйнып жетекшіге арналған карта толтырылды. Жас мамандармен психологиялық ағарту жұмысы жүргізілп «Ұжымға бейімделу» тренингі өткізді. «Сіз қандай үстазсыз?» сауалнамасы альнып тренинг жүргізілді. Мектептегі барлық сыйнып оқушыларына сыйнып жетекшілермен байланыса отырып жеке психолого-педагогикалық картада толтырылды.

Пән мұғалімдерін байланыса отырып негізгі пәндер бойынша оқудағы үлгермеушіліктің себептерін анықтау максатында оқушылардың танымдық процесстеріне психодиагностикалық әдістер жүргізілді. Психодиагностика арқылы ойлауы, зейні, есте сактауы, кабылдауы және кияльниң деңгейлері анықталды. Нәтижесі шығарылып, пән мұғалімдеріне ұсыныстар жасалды. Әр үлгерім төмөн оқушыга психодиагностикалық зерттеудің нәтижесі бойынша корытынды жасалды. Оқушылар мен мұғалімдердің карым – катынасын анықтау максатында сауалнамасы жүргізілп мұғалім оқушы арасындағы карым-катынас деңгейін анықтау, окупсы мен мұғалімнің арасындағы көліспеушилік, оқушының бойындағы жағымдық касиеттің болуын, мұғалімнің оқушының тәртіпке салу үшін қандай әдістерді колданатынын анықталынды. Оқытушының дарынды балалармен жұмыс жүргізуге бейімділігін анықтау макстында тест альнып, ұпай бойынша мұғалімнің дарынды балалармен жұмыс істеуге бейімділігі бар екендігі, шығармашылық ынталанысын оята алғындығы анықталынды.

Соньмен кетар жас мамандармен «Жас маманға психологиялық кенес», «Менің ерекше қабілетім» тренингтері жүргізілп, «Мен күрметтейтін үстаз» «Кәсіби күоділ алдын алу» таксырында шығарма жазылды, шығарма барысында жас мамандар өздері күрметтейтін үстазларды тәлімгер ретіндегі көргісі келеттің және үстаздық мамандықта тәлімгердің атқаралығы манзызы зор екендігі айтылған. «Ойын арқылы баланың тілін дамыту» таксырында мұғалімдерге бағынлама анықтау.

Сынып жетекшілерді диагностика нәтижелерімен таныстырылып түзету дамыту жұмыстары уақытында өткізілп отырады. Оқушылар мен мұғалімдердің карым – катынасын анықтау максатында сауалнамасы жүргізілп мұғалім оқушы арасындағы карым-катынас деңгейін анықтау, окупсы мен мұғалімнің арасындағы жағымдардың көліспеушилік, оқушының мұғалімнің оқушының тәртіпке салу үшін қандай әдістерді колданатынын анықтау.

Жыл бойы оқушылармен, мұғалімдермен, сыйнып жетекшілермен тығыз байланыста карым-катынаста жұмыс жүргізілді. Жас мамандармен психологиялық колдау көрсету максатында психологиялық ағарту жұмыстары және карым – катынас, сенимділік тренингтері жүргізілп отырды.

Аудодеструктивті мінезд-құлқытын алдын алу жұмыстары бойниша есеп:

Аудодеструктивті мінезд-құлқықка бейім окушыларды аныктау боййнша 8-9 сыныптардан Айзенктін «Гүлгапаны психологиялық жағдайын аныктау» сауалнасы, 8-9 сыныптар «Стресс саған калай әсер етеді» Э.Ховард «әлдістемесі 5-6 сынып окушыларынан Агрессияны аныктау максатында «Кастус» әлдістемесін жүргізілді. 6 -9 сынып окушылары арасында сүниналды мінезд – құлқыты аныктау максатында тест жүргізілп, мазасыздық деңгей бар окушылармен агаарту жұмыстары жүргізілді. Жасөспірмдер арасындағы өзін-өзі кол жұмсаудын алдын алу максатында «Мен өмірді тандаймын!» тұралы тренинг өткізілді. Окушылар арасында жағымды эмоционалдық жағдай кальгастыру, окушылардын ішкі сана сезімін түсіну, өзін-өзі кол жұмсаудын алдын алу, өмірте күлшіліктын оғту. «Мен өмірді сүйемін» такырыбында 5-6-7-8-9 сынып окушыларына бағындағы оқылды-өзіне-өзі кол жұмсау колайсыз жағдайларға, үлкендер таралынан болатын қысымдарға, кейде педагог мамандардын әдепсіз қылыштарынан, достары мен сыныптарының дау ламай мәселесі, өзара реніш, жағдайда туындастындығын көрсетті. 7-9 сыныптар араптыңда «Пікірталас жаңжат емес!» тақырыбында психокоррекциялық сабактар өткізілді.

Ата-аналар жиналдысы барысында «Аудодеструктивтік мінезд-құлқытын белгілері мен зардалттары» жайлы бағынада оқылды. Өзін-өзі кол жұмсау мінезд-құлқык ішкі және сыртқы жоспарда көрініс табады. Суицидтік әрекеті-өзіне-өзі кол жұмсау әрекеті мен аяқталған суицидтік біркітреді. Суицидтік үш түрлі топқа бөлінегіндегі жайлы да, мінездін ашупы, байбалаудың оқыттында жеке бас карым-қатынастың кесіріен болатын жағдай екетін айттылды. Құдайл бүзушпілшіктын алдын-алу барысында окушылардан «Болсаладау дегеніміз не?», «калай түснегін, жоғарғы сыныптардан әлімкетік, жағыр көріп жүргенін білу», анықтау жұмыстары, «Кылымыс неден басталады», «Біз неге құбыльмыз» сауалнамалары алынғып окушылардың күккіштік білімдерін аныктауды.

Мектеп окушыларына зорлық зомбылық туралы «Зорлық-зомбылық дегеніміз не?» тақырыбында түсінірү жұмысты жүргізілді. «Ашу-ыза билегендеге істегу керек?», «Әзіздік коргаудын 8 тасіл» тақырыбында окушыларға кенес берілді. «Реніштеп арлыу» және «Ой, сезім, мінезд-құлқық» тақырыбында тренинг өтілді.

«Сенім жәшігі» жұмыс жасал, түскен хаттар талқыланып, керек жағдайда мектеп әкімшілік кенесіндегі карауды. Мектеп директорының тәрбие – ісі жөннідегі орынбасары, алеуметтік педагог, окуци әнненде орынбасарларымен тығыз байланыста болып жұмыстар өз деңгейнде жүргізілп отырды.

Мектебіміздің психологиялық қызымет жүйесінің атқарар істерінің аукымы мол. Мектептеге окушылар, мұғалімдер, ата-аналар деп аталағын санаттарды камти отырып, психологиялық қызымет оқу – тәрбие үрдісін жаксартуда, ұқында

жагымды психологиялык ақуалды орнату мақсатында психологиялык сүйемелдеу жұмыстар жүргізілп, өз үштестерін көстик. Казіргі таңдаты бүкіл әлемдік пондемияга байланысты психологиялык сүйемелдеу жұмыстар әлеуметтік желілер арқылы онлайн түрінде жүргізілп отырылды.

Корытындалай келгендегүлден нәтижелер орындалады дег есептеуге болады, дегенмен толыктаратын жұмыс барышылық. Келесі жылдық жоспарына, тәртібі киын баламен, дарынды, Улгерімі томен оқушылармен, ЕББЕ оқушылармен жүргізгөлгөн жұмысты ары карай жандандыру кажет.

Мектеп психологы: Сулейменова С.К